

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball de Fi de Grau

Iemen: la pau en venda

Un estudi de la influència del comerç d'armes francès en la resolució de la guerra al Iemen.

Pol Mestre Toral

Tutoritzat per Guillem Farrés Fernández

17 de maig de 2024

Grau en Ciència Política i Gestió Pública

Índex

<i>1-. Introducció</i>	<i>2</i>
<i>1.1-. Guerra multinivell</i>	<i>2</i>
<i>2-. Marc Teòric i metodologia.....</i>	<i>5</i>
<i>3-. El comerç d'armes a França</i>	<i>10</i>
<i>3.1-. Autonomia estratègica i el mésosystème de l'armement.....</i>	<i>10</i>
<i>3.2-. Anàlisi quantitatiu.....</i>	<i>13</i>
<i>3.3-. Els grups de pressió armamentistes</i>	<i>14</i>
<i>4-. Nacions Unides i el Iemen</i>	<i>17</i>
<i>5-. Participació francesa al Iemen.....</i>	<i>20</i>
<i>5.1-. ONGs i societat civil.....</i>	<i>21</i>
<i>6-. Conclusions.....</i>	<i>24</i>
<i>Annex.....</i>	<i>27</i>
<i>Bibliografia</i>	<i>29</i>

“És l'Estat qui recolza a Dassault... com sempre.”

- *François Hollande*

1.- Introducció

Des del 2014, es desenvolupa al sud de la península aràbiga un dels espirals de violència més grans dels últims anys. El Iemen porta una dècada endinsat en la “major catàstrofe humanitària del món”, qualificada així per l’ONU. S’estima que el conflicte ha cobrat la vida de gairebé 380.000 persones. D’aquestes, 150.000 de han mort com a conseqüència directa de la guerra, mentre que l’altre 60% per efectes col·laterals. S’estima que, per finals d’any, dos terços de la població del Iemen (21.6 milions de persones) requeriran d’assistència humanitària i un total de 4.5 milions ja han hagut de realitzar desplaçaments interns arrel del conflicte (United Nations, 2022; Armed Conflict Location and Event Data Project, 2023).

La tria del Iemen com a objecte d’investigació neix de la voluntat d’entendre un conflicte d’elevada complexitat que encapsula l’essència caòtica i el caràcter multifactorial de les relacions internacionals dels nostres temps. El conflicte del Iemen és sovint presentat -de forma caricaturesca- com un conflicte a dos bàndols, format al caliu de les protestes del 2011 i el posterior procés de transició que culminà l’any 2015: una aliança entre el grup insurgent dels Houthis i les forces lleials a l’expresident, Ali Abdallah Salih; enfrontades al líder reconegut internacionalment, al-Hadi, amb el suport d’una coalició de països àrabs liderada per Aràbia Saudita. Ara bé, és tracta d’una realitat molt més complexa i amb molta més heterogeneïtat que una simple guerra civil o un simple conflicte Proxy entre Aràbia Saudita i l’Iran (Arraf, 2017).

1.1.- Guerra multinivell

Seguint l’aproximació desenvolupada per l’Institut d’Espanyol d’Estudis Estratègics (IEEE) (Cobo, 2017), entenem que la guerra al Iemen es desenvolupa com a mínim en tres nivells:

En un primer nivell, trobem un conflicte que pren la forma de guerra civil i enfronta a les diferents confessions de la religió musulmana. El Iemen és una regió habitada per 31 milions de persones, de les quals el 99% practica l’islam, i l’axis sunnita-xiïta vertebrava bona part del conflicte del país, de manera semblant com ho fa a tot

l'Orient Mitjà. En el cas concret del Iemen, un 65% de la població és de confessió sunnita mentre que el 35% restant és xiïta (U.S Department of State, 2022). Així, en aquest primer nivell, trobem les milícies Houthi com a grup religiós zaidita de confessió xiïta, enfrontats amb els correligionaris sunnites representats pel govern de Hadi.

En el segon nivell, observem la gran disputa per l'hegemonia regional a Orient Mitjà. Per una banda, Aràbia Saudita s'erigeix com a defensor de la confessió sunnita, dins d'una vessant més extrema coneguda com el wahhabisme. A l'altre costat del tauler trobem la República de Iran, que des de l'any 1979 s'ha autoproclamat com a portaveu de la causa xiïta i manté un perfil més baix en la seva intervenció al Iemen. Oficialment, nega qualsevol mena de relació amb les milícies Houthi, tot i que de forma indirecta els proporciona finançament i armament iranià a través de la guerrilla libanesa Hezbollah. (Cobo, 2017).

En l'últim i tercer nivell, observem com el conflicte pren una dimensió global a través de la implicació d'actors externs com els Estats Units i bona part dels principals estats europeus, com França o el Regne Unit. Des de l'inici del conflicte, les potències occidentals han alineat les seves polítiques amb la coalició encapçalada per Aràbia Saudita i els Emirats Àrabs Units. A part d'assegurar l'estabilitat d'una zona crítica pel subministrament energètic, la presència de grups terroristes apareix també com una motivació i alhora legitimació de la seva intervenció a la regió (Cobo, 2017).

El desastre humanitari en que ha desembocat la guerra al Iemen ha fet saltar les alarmes de la comunitat internacional, i des de l'arribada de la primavera àrab al Iemen tot el sistema de les Nacions Unides ha semblat mostrar un grau elevat d'implicació en la resolució del conflicte, desplegant mecanismes d'actuació i creant grups especialitzats (Pérez, 2021; Ballester, 2018; Lackner, 2020).

Tot i això, sembla ser que es dibuixi un hiato temporal entre la pràctica política i discursiva de les Nacions Unides i els seus membres més rellevants. Segons l'Institut Internacional d'Estudis per la Pau d'Estocolm (SIPRI), Estats Units, França i el Regne Unit se situen entre els principals subministradors d'armes a l'Aràbia Saudita, el segon importador d'armes més gran del món (2024). Membres

permanents del Consell de Seguretat de les Nacions Unides es veuen així implicats directament en la matança de civils iemenites (Amnesty International, 2022; Campaign Against Arms Trade, 2023). L'objectiu principal d'aquest treball és estudiar precisament aquesta "paradoxa". Per motius de concreció, limitaré l'objecte d'estudi i em centraré en un país en concret, la república gala, tractant de respondre la següent pregunta: *Com (i per què) el comerç d'armes francès ha afectat els esforços de Nacions Unides i legitimitat del Consell de Seguretat per a la resolució del conflicte al Iemen?*

2-. *Marc Teòric i metodologia*

Abans d'endinsar-nos en l'objecte d'estudi proposat, considero clau poder detenir-nos breument en la anàlisi i comprensió d'un dels fenòmens que travessa la totalitat d'aquest treball: la guerra, i més concretament, el comerç d'armes.

La guerra, amb poc marge de debat, s'ha erigit com una constant en la història recent de la humanitat. Parlar d'aquest fenomen com una anomalia en l'harmonios funcionament del sistema internacional és una afirmació que ha perdut pràcticament total validesa (Tirado, 2023). L'any 2022 un total de 80 països es trobaven immersos en conflictes amb participació estatal, 140 si sumem als conflictes que no impliquen actors estatals, i 180 si hi afegim aquells on la violència es dona de forma unilateral (Uppsala Conflict Data Program, 2024).

L'aprofundiment en la naturalesa d'aquest fenomen serà clau per a despullar la nostra anàlisi de qualsevol connotació moral, qualsevol judici de valor que desplaci el quid de la qüestió a unes malvades subjectivitats que prenen control de la maquinària de guerra.¹ L'objectiu d'aquesta secció és poder descobrir la racionalitat d'aquest fenomen per a la *relació social general*, l'actual forma social històricament específica de producció, el capital. Insistim que la comprensió de capital que subjau aquest apartat en concret -i, per conseqüència, la totalitat del treball- defuig tant d'aquelles interpretacions que el redueixen a la seva necessària expressió monetària, com d'aquelles que l'ahistoritzen i el neguen com una etapa definida de desenvolupament social (Marx & Engels, 2014). Per contra, i en paraules de Bourdieu (1986), entenem el capital com aquella *força* inscrita en determinades estructures socials, però també i de forma més important, el principi

1 Quan afirmem això no ens referim ni establim en cap dels casos en una jerarquia entre subjecte i objecte, o entre allò "material" i "ideal" i el seu desplegament. Al contrari, entenem que és en el procés de *producció de la vida* de l'ésser humà (en el seu sentit ampli) on està el fonament del qual s'erigeixen la resta de formes d'activitat social, establint-se una *interacció orgànica* entre el fonament i diversitat de formes (Zardoya, 2023). Dit en altres paraules, *els homes fan la seva pròpia història, però no la fan arbitràriament* (Marx, 1985), d'igual manera que els dirigents polítics no son empentats a la guerra de forma cega i contra la seva voluntat.

i formes subjacents que regulen tota activitat social (Murray, 2018; Fernández, 2022).

La despesa militar (des de qüestions de manteniment, com al propi finançament de l'activitat militar) s'ha de comprendre com una partida més de la despesa pública d'un estat. L'activitat econòmica estatal sota l'actual mode de producció, d'igual manera que l'activitat econòmica privada, es condueix sota les perspectives de rendibilitat. En cas contrari, en moments d'estrenyiment de la taxa de benefici, serà sotmesa a escrutini i retallada quan considerada prescindible. En el cas que ens pertoca, els estats, històricament han justificat sota la retòrica de la *defensa nacional* els alts nivells de despesa que representa, al·legant el caràcter d'interès nacional d'aquest servei i legitimant xifres desmesurades (Slijper, 2013; Gill, 2022). Indiferentment de quin sigui el veritable contingut de la justificació, la especificitat d'aquesta activitat econòmica en concret resideix en què, a diferència d'altres partides pressupostàries estatals, no aporta (a primera vista) cap estimulant a l'activitat econòmica global. La *defensa nacional*, amb el pas del temps, d'igual forma que la resta de mercaderies insertes en els processos de reproducció econòmica, travessarà un procés de desgast que necessàriament haurà de ser renovat. A diferència d'altres activitats econòmiques com podria ser l'educació, on la destrucció (utilització) del servei resulta en transmissió de coneixements i conseqüentment en força de treball qualificada, la seguretat de la nació no ofereix cap estimulant a la circulació econòmica general, la seguretat de la nació és destrucció pura en el sentit estricte de la paraula: de vides, de capacitats productives i de les mateixes màquines de destrucció (Gill, 2022).

Així, com s'entén que la despesa militar i el comerç d'armes hagi pogut mantenir alts nivells de creixement amb total immunitat ens moments de recessió? (Slijper, 2013). La qüestió clau és tractar d'indagar en el caràcter positiu i racional de la destrucció militar en els processos d'acumulació.

L'any 1943, Joseph Schumpeter definia el capitalisme –i necessàriament la manera com s'havia d'aprehendre les seves determinacions- com “una forma o mètode de canvi econòmic que mai és estacionària, ni pot ser-ho” (pàg. 82). En un

procés de mutació constant, el mode de producció capitalista es revoluciona *des de dins* mitjançant la destrucció de les seves velles formes per a mantenir el seu correcte funcionament: des de la innovació tecnològica, a la obertura de nous mercats, la reestructuració de la producció a nivell global,... Tots aquests moments del procés que Schumpeter anomena *destrucció creativa*, conformen diversos mecanismes del capital per a la recerca d'una millor posició relativa respecte els seus competidors en el motor de la nostra societat, l'acumulació.

Tot i que en la carrera de la competència, un major pes de la composició orgànica (i.e., major inversió tècnica per a l'abaratiment de costos) atorga un avantatge competitiu respecte la resta de capitals individuals, en el curt i mitjà termini. Aquest procés de reorganització acaba condemnant el capital en la seva totalitat, relegant aquells incapaços de seguir els nous ritmes de la producció i dificultant la inversió a nivell general (Ruiz, 2021; Kornblihtt, 2013). Paradoxalment, aquest procés de destrucció de petits capitals i capitals improductius realitza un efecte de sanejament en l'economia². Aquesta destrucció de valors obsolets és el que permet al capital relançar-se cap a un nou cicle d'acumulació i expansió (Ruiz, 2021; Gill, 2022). La destrucció que es manifesta periòdicament amb les crisis, és la mateixa que la guerra realitza de forma total i permanent, el que es coneix com a *acumulació militaritzada* (Piqueras, 2022)³. Es contraresta la caiguda de la taxa de benefici i saturació de la demanda a través de la producció orientada a la destrucció, a la depreciació generalitzada de valors d'ús (Piqueras, 2022). A part de tenir un efecte d'arrossegament per al conjunt de l'economia també té un fort component estimulador per a aquesta, la *defensa nacional* permet a l'Estat intervenir de ple en l'activitat econòmica, activant la

² Major concentració del capital i conseqüent ampliació del mercat a disposició, depreciació dels mitjans de producció sense menyspreu de la seva capacitat productiva, eliminació de maquinària obsoleta, alliberament de capital a inversions més rendibles i major taxa d'explotació

³ A part de l'evident destrucció de massa de valors causada per la guerra, la despesa militar dona sortida a la producció armamentista i militar, afavorint no només als productors privats sinó també a la taxa de benefici del conjunt de l'economia, l'ús de ma d'obra infrautilitzada en condicions de normalitat, i en el costat de la importació suposa un important estimulador de la demanda.

renovació industrial finançant l'activitat de sectors com el tecnològic, la siderúrgia, o la indústria aeroespacial per citar alguns exemples⁴ (Gill, 2022).

El problema apareix quan l'Estat és incapaç de donar sortida a aquesta massa de mercaderies destructives. En aquest moment el revestiment productiu cau, mostrant el seu veritable caràcter, que es revela com un obstacle per als vinents cicles d'acumulació quan incapaç de realitzar la seva principal funció: imposar la necessitat de renovar el capital mort i la conseqüent mà d'obra necessària per a fer-ho (Piqueras, 2022; Perlo-Freeman, 2018). Aquestes perspectives expliquen en bona mesura els grans esforços dels gegants de la indústria armamentista per donar sortida a aquests valors i transferir aquest pes a tercers, on es sentiran més fortament els seus efectes al no gaudir dels efectes estimulants a curt termini de la indústria armamentista (Gill, 2022; Piqueras, 2022). Així doncs, el comerç d'armes apareix com una oportunitat per al correcte funcionament de l'economia nacional i com una finestra d'oportunitat per a l'obtenció d'amplis beneficis. El principal problema, és que aquests els grans acords comercials per a maquinària de guerra a gran escala són fenòmens fugaçs, i el mercat d'armes és un replet d'oferta i de limitada demanda (Perlo-Freeman, 2018). Aquest escenari obre la porta a una aferrissada cursa entre els principals productors armamentistes per aconseguir tancar aquests acords costi el que costi, sent la corrupció una pràctica comuna que gaudeix d'àmplia impunitat davant les instàncies legals. Retornant al sociòleg francès, un agregat de recursos vinculats a la possessió d'una xarxa institucionalitzada de connexions duradora que permet reconeixement mutu o, en altres paraules, el capital social permet una posició avantatjosa respecte els principals competidors i opositors a aquestes pràctiques (Bourdieu, 1986). Com a resultat, s'ha consolidat a

⁴ Considerem d'alt valor per una aproximació en major profunditat poder consultar l'informe secret "Report from Iron Mountain. On the Possibility and Desirability of Peace", document redactat per un grup d'estratègies militars estatunidencs a finals dels anys 60 i alliberat per l'economista John Kenneth Galbraith. A la cinquena secció de l'informe, *The functions of war*, el mateix gegant de la guerra identifica clarament les funcions subjacents, invisibles i implícites de les guerres i la seva prèvia preparació. Com a principals conclusions destaquen: la guerra com un sistema de confiança per a l'estabilització i control de la economia, la motivació central per als progressos científics i tecnològics, el militarisme permanent com a institució favorable per a la prosperitat nacional, la utilitat social de la despesa militar exacerbada, la seva funció com a para-xocs en situació de crisi i l'efecte estimulador per a la producció i el PIB nacionals (Lewin, 1967).

les altres esferes de comandament europees -en el sentit figurat i literal⁵- i nacionals, la extensa presència de llobbistes de la indústria armamentista amb elevada influència sobre els mecanismes de presa de decisions, reorientant les polítiques europees a la maximització dels pressupostes de defensa i fent ús d'àmplies xarxes clientelars (Luehmann, 2011; Rufanges, 2016; Perlo-Freeman, 2018; Slijper, 2013; Vranken, 2017; Corporate Europe Observatory, 2017).

~

Per tal de poder indagar en el contingut exposat i tractar d'obtenir una resposta a la pregunta d'investigació inicialment plantejada, seguiré el següent mètode:

En primera instància, faré una primera aproximació a través de mètodes qualitatiu i quantitatiu on estudiarem la forma concreta i el contingut que pren el comerç d'armes a la república francesa. Fent un breu anàlisi històric, miraré de deduir els principals factors que han contribuït a l'establiment i posicionament privilegiat del que gaudeix la indústria armamentista a França. Tot seguit, a partir de les dades proveïdes pel SIPRI, estudiaré quins són els principals comerciants de la indústria i quins moviments estan realitzant aquests per tal de mantenir elevades quotes de poder i influència en el direccionament de les polítiques nacionals i de la Unió.

A continuació, observaré quina ha sigut l'activitat duta a terme per Nacions Unides -més concretament el Consell de Seguretat- des de l'inici de la seva activitat en el conflicte al Iemen. Per tal de posteriorment contrastar aquesta activitat amb com i de quina manera ha estat participant la República Francesa en territori iemenita.

⁵ Existeix un gruix elevat d'empreses armamentistes que disposen de les seves pròpies oficines de lobbying a Brussel·les: BAE Systems, Thales, EADS, Finmeccanica, Safran, Rolls-Royce, MBDA, DCNS, Saab (Corporate Europe Observatory, 2011)

3.- El comerç d'armes a França

3.1.- Autonomia estratègica i el *mésosystème de l'armement*

Per anar endinsant-nos en la pregunta d'investigació, és necessari donar un cop d'ull tant a la forma que pren el fenomen que acabem de veure, com les concrecions nacionals en un dels protagonistes del nostre treball, la República Francesa. Els processos anteriorment exposats i el consegüent manteniment en el temps d'una indústria armamentista forta necessita també d'un seguit de justificacions i consensos que permetin mantenir aquesta pràctica en el temps. Aquí juguen un paper clau una cultura de defensa forta i una història arrelada en la producció armamentista (Rufanges, 2016).

En el nostre cas, trobem un seguit de particularitats que sens dubte son clau per entendre la corrent configuració de la indústria armamentista a França. L'actual doctrina armamentista francesa troba els seus orígens en el segon mandat del president Charles de Gaulle l'any 1958, quan el general es marcava com a objectiu clau recuperar la independència i *grandeur* de la nació, que havia estat compromesa pels seus predecessors. Govern rere govern, la *doctrina de Gaulle* esdevenia consens a tot l'espectre polític francès: una indústria de defensa autònoma (especialitzada en la producció nuclear) era el garant d'una França independent (Béraud-Sudreau, 2020). Sota aquesta narrativa, es construeix durant els anys previs a la fi de la Guerra Freda el que Claude Serfati (1992; 1995) anomena *mésosystème de l'armement*, un complex d'organitzacions governamentals de defensa i empreses industrials, lligats a través de relacions comercials i -encara de forma més important- no comercials. La construcció del mesosistema francès resultarà en un elevat grau de concentració de la producció armamentista que no només gaudirà d'elevada legitimitat, sinó també d'àmplies barreres econòmiques i polítiques per als principals competidors, tot garantit per la Direcció General d'Armement (DGA)⁶ (Serfati, 2001).

⁶ La DGA és l'agència d'adquisicions de tecnologia i defensa del Ministeri de Defensa francès. Encarregada de la gestió i compra de l'armament i de la promoció de l'exportació armamentista, esdevé un actor clau en la configuració de les polítiques de defensa franceses, amb una posició

Ràpidament, l'autonomia estratègica xocarà amb els seus propis límits. Es feia evident, les ambicions de de Gaulle no eren assolibles exclusivament en base al mercat domèstic francès. El desig d'independència i les restriccions pressupostàries van imposar la necessitat de la venda d'armament de manera generalitzada i *tous azimuts* per mantenir la capacitat productiva i defugir la necessitat d'importació (Béraud-Sudreau, 2020). Aleshores, l'exportació d'armes era sinònim de benestar econòmic per la nació, i qualsevol menció a retallar la venda d'armes a l'exterior era percebuda com una amenaça al desenvolupament i a la modernització (Kolodziej, 1987).

Establerts els justificants econòmics i diplomàtics, l'any 1965 es creava la Direcció d'Afers Internacionals (DAI) (posteriorment Direcció de Relacions Internacionals, DRI; i avui en dia Direcció de desenvolupament Internacional, DI), l'instrument més important per a la promoció d'exportació armamentista, implicat en totes les activitats governamentals relatives a aquest procés: establiment de l'estratègia nacional, coordinar iniciatives interministerials, mantenir contactes amb governs estrangers en vista a l'expansió, coordinar l'assistència financera...⁷ (Béraud-Sudreau, 2020).

Anys d'arquitectura institucional sota un mateix paradigma han resultat en una clara preponderància i dominació dels actors favorables a l'exportació sobre el procés de decisió. Actualment, el sistema de control d'exportacions d'armes francès és de caràcter interministerial, amb presència del Ministeri de Defensa (com a màxima autoritat), els Ministeris d'Economia i d'Afers Exterior, i aprovat o denegat en última instància per la Comissió Interministerial d'Estudi de les Exportacions de Material de Guerra (CIEEMG). Ara bé, és important destacar que la majoria d'entitats implicades en aquest procés tenen una funció dual, per una banda el control de les exportacions d'armes i, per l'altra, la seva promoció; inevitablement

privilegiada que li ha permès imposar decisions favorables com també aconseguir relativa autonomia dins el mateix sistema polític (Béraud-Sudreau, 2020).

⁷ Entre d'altres, també existien oficines externes a la DGA encarregades d'oferir acords financers favorables per la compra de material francès (e.g., la Companyia Francesa d'Assegurança pel Comerç Exterior (COFACE), vinculada al ministeri d'economia fins el 1994, oferia garanties estatals assegurant a les empreses productores davant el risc d'impagament)

influençant l'entrega de llicències a l'exportació, i contribuint durant dècades de forma partidista a la prosperitat de l'exportació (Béraud-Sudreau, 2020).

De forma també bastant evident, el sistema polític francès està configurat de tal manera que presenta abismals asimetries de poder entre les principals empreses armamentistes, i aquelles organitzacions no governamentals i de la societat civil orientades al desarmament. És un fet àmpliament conegut les connexions i vincles personals existents entre les elits polítiques i grans magnats armamentistes promoguts per les *grandes écoles* franceses (e.g., L'École *Polytechnique* i les freqüents connexions amb alts càrrecs de la DGA)⁸. Tot deixant, com veurem, unes pobres perspectives als principals promotors del desarmament a França, on la seva presència és molt menor en comparació amb que a altres països europeus com el Regne Unit. Incapaços de fer front als forts vincles que permeten i han permès als gegants de la indústria armamentista influir en els processos de presa de decisions, instituts de recerca i grans sectors industrials (Muller, 1989; Giovachini, 2000; Genieys, 2004; DeVore & Weiss, 2014, tal i com citat a Béraud-Sudreau, 2020).

President rere president, la doctrina de l'autonomia estratègica s'ha mantingut intacta amb mínimes variacions. L'arribada a la presidència de Jacques Chirac l'any 1995 va aconseguir augmentar mínimament els processos de control en les exportacions i una retirada de la participació pública en el cicle armamentista, però el procés va ser ràpidament revertit en la següent legislatura. Iniciada per Sarkozy, la tendència fou continuada per Hollande i perdura fins avui dia amb Emmanuel Macron, mantenint una aproximació dirigista i la imbricació de l'Estat amb les grans empreses franceses (Béraud-Sudreau, 2020).

⁸ Casos sonats són els de la família *Dassault* (la segona major empresa armamentista de França) i els seus vincles amb rellevants figures polítiques com els presidents d'Estaing i Chirac, la participació de Serge Dassault (màxim responsable de l'empresa fins 2018) com a senador; com també els vincles existents entre la família Lagardère (fundadors de l'empresa de míssils MATRA, posteriorment integrada a EADS/Airbus) amb la classe política francesa.

3.2.- Anàlisi quantitatiu

El passat 11 de març, l'Institut Internacional d'Estudis per la Pau d'Estocolm (Stockholm International Peace Research Institute, 2024) publicava l'informe anual sobre les tendències en el comerç d'armes internacional en els darrers quatre anys. Les dades exposades en aquest, ens permet situar breument quines han sigut les conseqüències sobre el terreny d'anys d'autonomia estratègica francesa.

A nivell mundial, s'ha experimentat una decaiguda del 3,3% volum de transferències internacionals d'armes del 2014-18 al 2019-2023. Contrari a la tendència mundial, els estats europeus han quasi duplicat el volum de transferències amb un augment del 93%, essent França l'estat capdavanter amb un augment del 47% respecte el període passat, i desplaçant Rússia (-53%) de la segona posició, que es situa per primer cop a la tercera posició en el rànquing de majors exportadors. La major part de les exportacions armamentistes franceses han anat dirigides fora d'Europa (les exportacions intraeuropees només han representat el 9,1% del gruix total), en concret a Àsia⁹ i Oceania (42%) i a Orient Mitjà (34%). Així, França se situa com el segon major proveïdor per als tres majors importadors del món: Índia (33%)¹⁰, Aràbia Saudita (7,6%) i Qatar, destacant també com el tercer major exportador per als Emirats Àrabs Units (9,2%), actor clau en la guerra al Iemen.

Fent una ullada al top 100 de les majors empreses productores i de serveis militars (SIPRI, 2022), observem una clara dominància dels dos hegemonis globals. Xina i Estats Units ocupen 9 de les 10 primeres posicions en el rànquing, situant-se l'empresa nord-americana Lockheed Martin Corporation al capdavant de la classificació, i amb l'excepció de l'empresa britànica BAE System a la sisena posició, i la russa Rostec a la desena. Tot i que França no figura entre les 10 empreses més grans del món, té una presència notable en el rànquing, acumulant 6 corporacions franceses (o amb participació francesa) entre les 35 majors, i situant-se com a segon major productor europeu per sota del Regne Unit.

⁹ L'Índia es situa com el principal client francès, representant un 30% de les exportacions globals

¹⁰ Percentatge respecte el total d'importacions del país

Taula 1. Empreses franceses en el SIPRI Top 100 (2022)

Posició 2022	Empresa	País	Benefici derivat de la venda d'armes (milions de dòlars)	Canvi ¹¹ en el benefici derivat de la venda d'armes (%)	Benefici total (milions de dòlars)	% producció armamentista en benefici total
14 (+2)	Airbus	Trans-Europea	12.090	+17	61.805	20
17 (=)	Thales	França	9.420	+2,5	18.479	51
23 (-3)	Dassault	França	5.070	-14	7.288	70
29 (+1)	Naval	França	4.530	+1,6	4.578	90
32 (-5)	MBDA	Trans-Europea	4.380	-7,3	4.428	99
34 (-10)	Safran	França	4.200	-12	20.021	21

3.3.- Els grups de pressió armamentistes

Quan estudiem el desenvolupament del cicle armamentista, entès com la ruta que segueix la producció d'armes, és necessari que ho fem en el sentit ampli. És a dir, entendre que el mateix cicle que acaba en la utilització de la pròpia mercaderia, es remunta al precís moment que es s'acorda la utilització de pressupostos públics per cobrir la necessitat que el seu ús i producció cobreix (Rufanges, 2016). Per les mateixes dinàmiques expansives dels cicles armamentistes i de la mateixa indústria, es genera -com mencionàvem anteriorment- un gruix creixent d'agents que basen tan la seva raó d'existència com l'obtinent de quotes de poder i posicions privilegiades en el manteniment d'aquest cicle, obrint les portes a creacions de xarxes clientelars i grups de pressió amb elevats recursos (Perlo-Freeman, 2018; Rufanges, 2016).

En l'actualitat existeixen un total de 12.236 lobbies registrats en el portal de transparència de la Unió Europea (2024). S'hi recullen les organitzacions i persones

¹¹ Percentatge respecte les xifres de 2021

que realitzen una activitat independent amb l'objectiu d'influenciar les polítiques de la unió, i es destaca una àmplia presència de lobby armamentista. Des de l'adopció del tractat de Lisboa l'any 2009 i el conseqüent establiment d'agències i fundacions armamentistes europees, s'ha experimentat un augment i floriment de l'activitat de grups de pressió en el sector¹² (Rufanges, 2016; ASD Europe, 2024). A l'hora d'observar els resultats exposats, és important tenir en compte l'àmplia presència i acceptació de què gaudeixen fenòmens com l'*under-reporting*¹³.

Taula 2. Lobbying activity, extret de LobbyFacts.eu (2022)

Empresa	Despesa en lobbying (en euros)	Nombre lobbistes	Lobbistes amb acreditació al PE	Reunions amb membres Comissió europea (des de 2014)
Airbus	1.250.000-1.499.999	12	4	294
Thales	300.000-399.999	7	-	39
Dassault	400.000-499.999	1	1	18
Naval	200.000-299.999	2	0	11
MBDA	50.000-99.999	2	3	8

Tot i la naturalesa opaca de l'activitat exposada, les dades aquí visibles, si més no, ens han de servir per evidenciar els esforços creixents, un total d'entre 2.200.000 i 2.800.000 dòlars (declarats), que la indústria està realitzant per tal d'obtenir unes condicions i resultats favorables. I, com aquests, tot i que sovint pugui ser difícil quantificar de forma exacte, s'estan desplegant de manera efectiva (Slijper, 2013; Luehmann, 2011; Corporate Europe Observatory, 2011; Corporate Europe Observatory, 2017; Perlo-Freeman, 2018; Vranken, 2017). Fet que no només es visible en un estès fil discursiu entre les grans instàncies de defensa

¹² No només actuant a títol individual, sinó també fundant-se grans agrupacions industrials (e.g., l'Associació d'Indústries de Defensa i Aeroespacial d'Europa (ASD) de més de 4000 membres, entre els quals destaquen Airbus, BAE Systems, Dassault, MBDA, Thales, Naval Group. Safran)

¹³ Entès com la declaració de quantitats poc realistes referents a l'activitat de pressió. Organitzacions com ALTER-EU estimen que aquestes xifres arriben als milions d'euros no declarats, activitat gratament permesa per el Registre de Transparència de la UE (2011). Segons el Banc de Bèlgica, l'agrupació industrial ASD va declarar una xifra 10 cops inferior a la real (Vranken, 2017).

europnees que justifiquen alts nivell de defensa, qualificant possibles baixades pressupostàries com a atacs contra el desenvolupament (Slijper, 2013; Béraud-Sudreau, 2020), sinó que també es materialitza en gegants programes de defensa¹⁴

¹⁴ Entre d'altres, el Programa d'Inversió de Defensa Europea (EDIP, per les sigles en anglès) que aporta 1.5 bilions d'euros entre 2025-2027 per assegurar el desenvolupament de la indústria de defensa europea entre d'altres, o la Llei de Programació Militar 2024-2030 (LPM) a França, on tot i una reducció d'amplitud de mira de certs programes o un augment del control parlamentari, s'incrementa un 40% el finançament respecte la LPM 2019-2025, un total de 413.3 bilions d'euros.

4-. *Nacions Unides i el Iemen*

Havent situat ja la forma actual que pren la indústria armamentista francesa i el seu rol en la influència i direccionament de les grans polítiques europees, ens aproximem ara al propi desenvolupament del conflicte i el rol mediador que ha pogut adoptar el Consell de Seguretat de Nacions Unides, i com aquest fet s'ha conjugat amb el paper dels grans comerciants armamentistes implicats.

La presència de Nacions Unides en territori iemenita inicia l'any 2011, en forma de suport al període de transició engegat pel Consell de Cooperació d'Estats Àrabs del Golf (CCEAG) i materialitzat en l'Acord de Riad, on s'hi configurava un pla de transició en detall¹⁵. En el primer estadi del pla, la presència es donava de forma prou limitada, principalment a través de la figura d'un representatiu especial del Secretari General oferint “bons serveis”¹⁶ (Pérez, 2021; Turner, 2022). A través de la figura de l'enviat especial, s'aconsegueix traçar un full de ruta de la mà de govern i oposició, conegut com el Mecanisme d'Implementació Inicial del CCEAG. En aquest es delimitaven els passos per completar la segona fase de la transició, essent aquest document la base per els conseqüents esforços mediadors de Nacions Unides, rebent el suport també del Consell de Seguretat a través de la resolució 2014 (2011), on no només es donava suport a la missió de l'enviat especial sinó també s'expressen les preocupacions específiques del Consell, fent èmfasi en la necessitat d'un procés polític inclusiu amb lideratge iemenita que cobreixi les necessitats i aspiracions legítimes de la població. És important remarcar també que es condemna de forma reiterada les violacions dels drets humans per part dels *dos agents* implicats en el conflicte (Consell de Seguretat, 2011).

El fracàs de la Primavera Àrab al Iemen i el procés transicional van portar a un empitjorament de les perspectives de futur del conflicte i, conseqüentment, a un enduriment del discurs i posició del Consell. A partir de l'estiu del 2014, a través

¹⁵ El procés comptava amb dues fases de transició: una primera centrada en el traspàs de poder de les mans del sortint president Ali Abdullah Saleh a al-Hadi, amb principal suport d'Estats Units, el CCEAG i diversos països europeus; i una segona fase dedicada a la reforma i reconstitució de les estructures constitucionals i de seguretat del país, on Nacions Unides prendria el lideratge (Turner, 2022).

¹⁶ Una forma d'autoritat delegada derivada directament del Secretari General de Nacions Unides.

diverses Declaracions Presidencials i Resolucions (S/PRST/2014/18; S/RES/2201 (2015); S/RES/2204 (2015); S/RES/2216 (2015)), el Consell inicia un procés de securització del procés d'abordatge i mediació sota el mandat del Capítol VII de la Carta de NNUU. Deixant de banda l'aproximació imparcial, s'estableix un règim de sancions i embargo d'armes a actors concrets, condemnant les *accions unilaterals* dels Houthis i el resultant deteriorament del procés de transició per part dels rebels. Cal destacar que el 24 de març de 2015, al-Hadi sol·licita al CCEAG i a la Lliga d'Estats Àrabs assistència militar per a la protecció contra les agressions dels rebels, sol·licitud sota la qual la Coalició Àrab s'escudarà per justificar els seus mètodes, al·legant que actuen en conseqüència amb el Dret Internacional (Ballester, 2018; Turner, 2022).

Paral·lelament a aquest procés, el mateix 2015 el Grup d'Experts (GEEI) designat a la resolució 2140 (2014) emetia el seu primer informe sobre el conflicte. S'hi assenyala com el Iemen està sent amenaçat per l'escalada de la violència i la violació generalitzada dels drets humans i crims de guerra per part de les *dues parts*. En els següents informes publicats (2016, 2017, 2018, 2019) se segueix emfatitzant la reiterada violació generalitzada del dret internacional i la recollida de proves d'aquestes violacions i atacs contra la població civil. La labor del GEEI va ser continuada per el propi Consell de Drets Humans (CDH), denunciant en un dels seus informes (A/HRC/RES/39/16) com la responsabilitat de la situació actual no només responia a les parts directament implicades, sinó també a aquelles que haguessin exercit influència a les parts o mostrat recolzament. Amb la progressió dels fets, els informes publicats abandonen una aproximació institucionalista per acabar advocant per la intervenció de la Cort Penal Internacional (CPI), demanda que no serà atesa pel mateix Consell, que ja ha mostrat una preocupació fluctuant sobre les violacions sistemàtiques dels DDHH en les diferents resolucions, ni per la pròpia fiscalia de la CPI (Pérez, 2021).

Progressivament, la problemàtica al Iemen deixa de ser emmarcada -i conseqüentment abordada- com una mancança d'una *transició política inclusiva*, i es transforma en una *amença per a la pau i seguretat internacional*. El manteniment d'emissions de resolucions sota el mandat del Capítol VII, no només

provoca una divisió interna en el si del Consell, sinó que més importantment, al ser tractat com una problemàtica unilateral, deixava a l'enviat especial sense un mandat fort que recolzés la tasca de mediació entre les *dues* parts del conflicte i que permetés iniciar un procés ampli i inclusiu de transició política¹⁷. Els mandats esdevenen autoreferencials i s'impregnen d'una incapacitat i frustració constant d'aplicar el règim sancionador que s'hi proposa¹⁸ (Turner, 2022).

El canvi de paradigma en les resolucions presentades pel Consell no només responen als fets que estan passant al camp de batalla iemenita, sinó que prenen un rol actiu en la construcció de la pau. El pas del Capítol VI (la resolució pacífica de disputes) al Capítol VII (acció en cas d'amenaça per la pau) formalitzat l'any 2015, més enllà d'albirar la comprensió dels processos de pau per part del Consell, tindrà un efecte directe en la gradual securització de la resposta que s'oferirà al Iemen.

¹⁷ Fins 2015-16, el mandat atribuït responia a intensificar els bons serveis per restablir un procés de transició pacífic, inclusiu i amb lideratge iemenita. El canvi de paradigma redirigirà aquestes qüestions a la supervisió de l'aplicació del règim de sancions i embargament, i el compliment amb les resolucions publicades des del Consell.

¹⁸ De manera excepcional, el 2018 s'aconseguia una breu redirecció del mandat del Consell. Amb la resolució 2451, es continuava considerant la situació al Iemen com una amenaça per a la pau internacional, però sense arribar a invocar els poders del capítol VII. Advocant per la necessitat d'iniciar un procés pacífic i de bona fe amb l'enviat especial, amb l'objectiu d'estabilitzar l'economia i propiciar la participació en la següent ronda de negociacions. A través d'aquestes, es va aconseguir signar l'acord d'Estocolm, on s'aconseguia un alto el foc a la disputada ciutat portuària Hodeida i l'establiment del seu monitoratge (OESGY, 2019). Les resolucions següents van continuar atribuint un rol similar a l'enviat especial, però el seu mandat ja havia quedat significativament reduït pels fets de 2015.

5-. Participació francesa al Iemen

Des de l'inici del conflicte l'any 2015, el govern francès ha negat la seva participació, i afirma que les relacions d'exportació que manté amb Aràbia Saudita son exclusivament per la defensa del territori saudita contra els atacs dels rebels, i en cap cas per ser utilitzades en el context del conflicte al Iemen (Lavrilleux, 2022). Per sort, gràcies a la feina que diverses ONGs franceses, és possible demostrar el contrari a través dels mateixos documents de la Direcció d'Intel·ligència Militar.

Segons l'informe anual que el Ministeri de Defensa francès lliura al Parlament (Rapport au Parlement, 2023), entre l'any 2013 i 2022, l'Estat francès ha realitzat exportacions a la monarquia àrab valorades en 9.553,6 milions d'euros, havent arribat als 3.633 milions en un sol any el 2014. L'anunci de l'alto el foc per part d'Aràbia Saudita l'any 2022 impulsat per Nacions Unides, com la creixent indignació de l'opinió pública francesa, han fet que les xifres puguin reduir-se dràsticament, disminuint fins els 164,9 milions. Tot i provocar un impacte altament positiu en la reducció del nombre de víctimes, no va aconseguir aturar la violència armada de forma definitiva, efectuant-se un total de 200 atacs aeris durant aquest període (Lavrilleux, 2022). D'altra banda, l'alto el foc tampoc s'ha demostrat efectiu per detenir les transaccions entre les parts, atès que les transaccions als Emirats Àrabs Units van augmentar en un 21.465,3 milions d'euros totals, fent pic el mateix 2022 amb un total de 16.926,7 milions d'euros (Ministère Des Armees, 2023). En un sol any, el 2019, l'Estat francès va aprovar 47 contractes d'exportacions de municions, míssils, explosius i coets valorats en 1.000 d'euros els dirigits a Aràbia Saudita i 3.500 direcció a Emirats. I, durant l'últim any previ a l'alto el foc, els Emirats van aprofitar per renovar el seu arsenal signant el 21 de desembre de 2021 un contracte record amb l'empresa trans-europea MBDA, un total de 2.000 milions d'euros per equipar els 80 avions encarregats a l'empresa francesa Dassault (Lavrilleux, 2022)¹⁹

¹⁹ Pel que fa al contingut de les exportacions franceses a l'Aràbia Saudita i els Emirats Àrabs Units, el gruix d'aquestes ha sigut de míssils (858), vehicles armats (271), aeronaus de batalla (94) i grans navals de guerra (72) (Stockholm International Peace Research Institute, 2023). A la guerra del Iemen, les transaccions relatives al material aeri son de vital importància, l'aire és el

Entre els responsables i beneficiats d'aquestes grans transaccions trobem precisament, a les principals empreses armamentistes franceses. La mencionada empresa franco-britànica MBDA a través de la fabricació de míssils; Thales, encarregada de l'equipament dels avions caça i el subministrament de munició; i Dassault, fabricant dels avions Mirage 2000 i signatari d'acords record amb Emirats. Tot i que les dades evidencien la seva participació i les desastroses conseqüències que aquesta ha tingut per la població civil, denegen qualsevol possible relació amb el conflicte i atribueixen la culpa a l'Estat francès, un dels principals accionistes dels grups mencionats. Thales, en una entrevista pel mitjà francès especialitzat en el món àrab Orient XXI (2022), afirmava que l'empresa "simplement s'ajustava al marc legal i reforçava permanentment els processos interns de control de les exportacions". Inclús comprometent-se l'any 2020 a realitzar un treball conjuntament amb Nacions Unides per assegurar el respecte als drets humans en la seva activitat empresarial (Lavrillex, 2022). L'Estat francès també ha realitzat varies operacions estratègiques per tal d'evitar responsabilitats, una de les més destacades es va donar l'abril de 2015 (sis mesos abans de l'ofensiva saudita), on es va realitzar un renombrament d'un contracte de 3.000 milions de dòlars inicialment dirigit a l'exèrcit libanès a títol saudita com a únic consignatari a propòsit de "provar-lo o utilitzar-lo de forma permanent" (havent ja desplegat el 95% del material) (Fortin, 2017).

5.1.- ONGs i societat civil

Tot i aquest joc constant de passar la pilota entre el Govern francès i les grans empreses armamentistes, l'opinió pública francesa es mostra cada cop més contrària al manteniment de les relacions amb la coalició àrab²⁰. Aquest creixent

principal terreny on es lliura aquesta batalla, des de l'inici del conflicte es recullen un total de 25.054 incursions aèries, xifra sense precedents en la història recent (Yemen Data Project, 2024).

²⁰ L'any 2018, en una enquesta realitzada per YouGov en motiu del tercer aniversari de l'inici de la campanya al Iemen, un 75% dels enquestats considerava que França havia de suspendre les vendes d'armes als països implicats en la guerra, un 74% considerava inacceptable la venda d'armes a Aràbia Saudita i un 71% als Emirats Àrabs Units.

descontent s'explica, en bona mesura, pels repetits escàndols que s'han anat produint des de l'inici del conflicte. El 2019, l'ONG dedicada al periodisme d'investigació Disclose, filtrava un seguit de documents militars classificats del Ministeri de Defensa, on s'evidenciava l'ús generalitzat d'armes franceses en el camp de batalla iemenita, no només contradiant les afirmacions del ministre de defensa sobre l'ús exclusivament defensiu de l'armament, sinó també exposant com moltes d'elles utilitzades son per cometre o facilitar violacions del dret internacional, i inclús crims de guerra. Entre d'altres, l'informe secret mostrava el desplegament de 48 míssils obús CAESAR (veure annex) dirigits contra la frontera entre Iemen i Aràbia Saudita, utilitzats per “obrir pas a les forces lleials i l'armada saudita en la progressió a territori iemenita”, posant a 436,870 persones en perill en cas de la utilització del foc d'artilleria. Entre 2016 i 2018 la utilització d'aquests míssils ja va costar la vida de 35 civils en un total de 52 bombardejos. (Amnistia Internacional , 2019; Made in France, 2019). Altres exemples serien la presència d'aproximadament 70 tancs Leclerc desplegats en vàries ofensives en zones frontereres com Hodeida (veure annex), batalla responsable de la vida de 55 civils; o bé la utilització les capsules de míssil Damocles fabricades per Thales, els avions francesos Mirage 2000-9 carregats també amb munició autòctona i altres helicòpters de combat que ens el més de 25.000 atacs aeris duts a terme per la coalició des de l'inici del conflicte ha causat més de 8.300 morts civils. (Made in France, 2019).

Com a resposta als fets, l'1 de juny de 2022 el Centre Europeu pels Drets Humans i Constitucionals (ECCHR) conjuntament amb les organitzacions Mwatana for Human Rights i Sherpa, amb el suport d'Amnistia Internacional tramitaven una denúncia al Tribunal Suprem francès on es denunciava a Dassault, Thales i MBDA per complicitat en crims de guerra al Iemen, potencialment permesa per l'exportació d'armes a Aràbia Saudita i Emirats Àrabs Units. Havent realitzat ja una denúncia tres anys enrere on es documentaven 26 atacs aeris que podrien ser classificats com a crims de guerra (ECCHR, 2022; Sherpa, 2022). Contra l'evasió de responsabilitats, Cannelle Lavite de l'ECCHR, denunciava que “per molt que les empreses tinguin llicència d'exportació atorgada per l'Estat francès, l'elecció d'exportar o no depèn d'elles, i tenen la obligació legal

d'assegurar-se que les seves exportacions no contribueixin en violacions de drets humans si son conegudes i estan documentades”, tal i com ho estableixen els principis rectors de Nacions Unides i la Guia per Empreses Multinacionals de la OCDE (Lavrilleux, 2022; ECCHR, 2022).

El cas de l'ECCHR encara es troba en estadis de desenvolupament, però suposa un fet inèdit i podria assentar un precedent en la política francesa i el comerç d'armes internacional.²¹ Aquesta onada de descontentament es conjuga amb una creixent desafecció dels propis treballadors de grans empreses com Thales que ja fa anys es troben en lluita per trencar aquestes relacions, advertint del risc judicial que podria suposar el manteniment d'aquestes per l'empresa francesa. Fins la data, França havia aconseguit passar desapercebuda front les constants a acusacions que han rebut altres companys del Consell com Regne Unit o Estats Units, però una creixent aliança entre sindicats i ONGs davant la passivitat de la comunitat internacional, podria posar en tela de judici a les grans empreses gal·les per primer cop en la història recent (Lavrilleux, 2022; ATLM, 2024).

²¹ Tot i no ser el primer cas obert al respecte en territori francès. L'any 2018 l'ONG francesa ASER, clamava per la suspensió de les llicències d'exportació a països involucrats en la guerra del Iemen després de que el President Macron intervingués en la resolució d'una disputa entre el Ministeri de Defensa i el Ministeri d'Afers Exteriors en favor de l'exportació de materials militars (Béraud-Sudreau, 2020). Segons el denunciador, això violava la legislació francesa, al no ser consultat prèviament amb la CIEEMG, com també les obligacions internacionals, en haver-hi en la data dels fets proves suficients respecte l'ús indegut de l'armament que s'estava realitzant en el conflicte. Aquest cas va ser tancat a favor de l'administració francesa l'any 2023 per manca de jurisdicció al ser considerat una decisió política (ATLM, 2024).

6-. Conclusions

De les pàgines aquí exposades la conclusió ràpida i prou visible que en podem extreure és: la implicació del comerç d'armes francès en el conflicte del Iemen, com en certa mesura ja anticipàvem, ha tingut conseqüències humanitàries desastroses, i ha suposat un clar fre i punt de contradicció per a tot el sistema de Nacions Unides, més concretament pel Consell de Seguretat. Ara bé, com exposàvem al iniciar aquest treball, la guerra del Iemen és una realitat àmpliament complexa que en cap cas preteníem desxifrar amb aquest treball, ni atorgar la clau de la pau a una desorientada comunitat internacional. Així, al abordar aquestes conclusions i respondre a la pregunta d'investigació inicialment plantejada, no pretenem reduir les multiplicitat de les causes que hi intervenen a *una* de les expressions aquí estudiada.

Reconeixem doncs, que l'esclat de la guerra es comença a llaurar molts anys abans de l'esclat del conflicte: un traumàtic procés d'unificació, crisis econòmica i de representació sota els governs de Saleh i al-Hadi, processos independentistes en el sud del territori, tot sumat a una posició geogràfica clau per als subministraments d'hidrocarburs nord-americans i europeus entre varis dels múltiples factors causals que impulsen una guerra civil, regional i global pel control del territori. O en altres paraules, una de les múltiples expressions d'una pax americana en desintegració post Guerra Freda, que obre les portes a una aferrissada competència per la reestructuració global de les escales de poder en una nova gamma d'actors i nivells. És en aquest context on la guerra, el militarisme, i més concretament el comerç d'armes, apareixen com elements clau en aquesta cursa.

Així, al donar una resposta completa a la pregunta inicialment plantejada, és necessari que l'abordem de forma desglossada:

Primer de tot, m'he aproximat breument al comerç d'armes per entendre quin rol juga aquest en els processos globals d'acumulació, entendre perquè és i ha sigut capaç de sobreviure anys i anys de retallades pressupostàries malgrat la seva aparença irracional. Definit el sentit d'aquest fenomen, m'endinsava en les concrecions d'un dels nostres objectes d'estudi. Per estudiar els processos polítics que s'imbricaven amb les bases anteriorment definides, i contribuïen tant a

l'establiment d'una posició privilegiada per la indústria armamentista i la consolidació d'una narrativa (a través de mecanismes polítics i extra-polítics) favorable als alts nivells de despesa, tant a nivell francès com europeu.

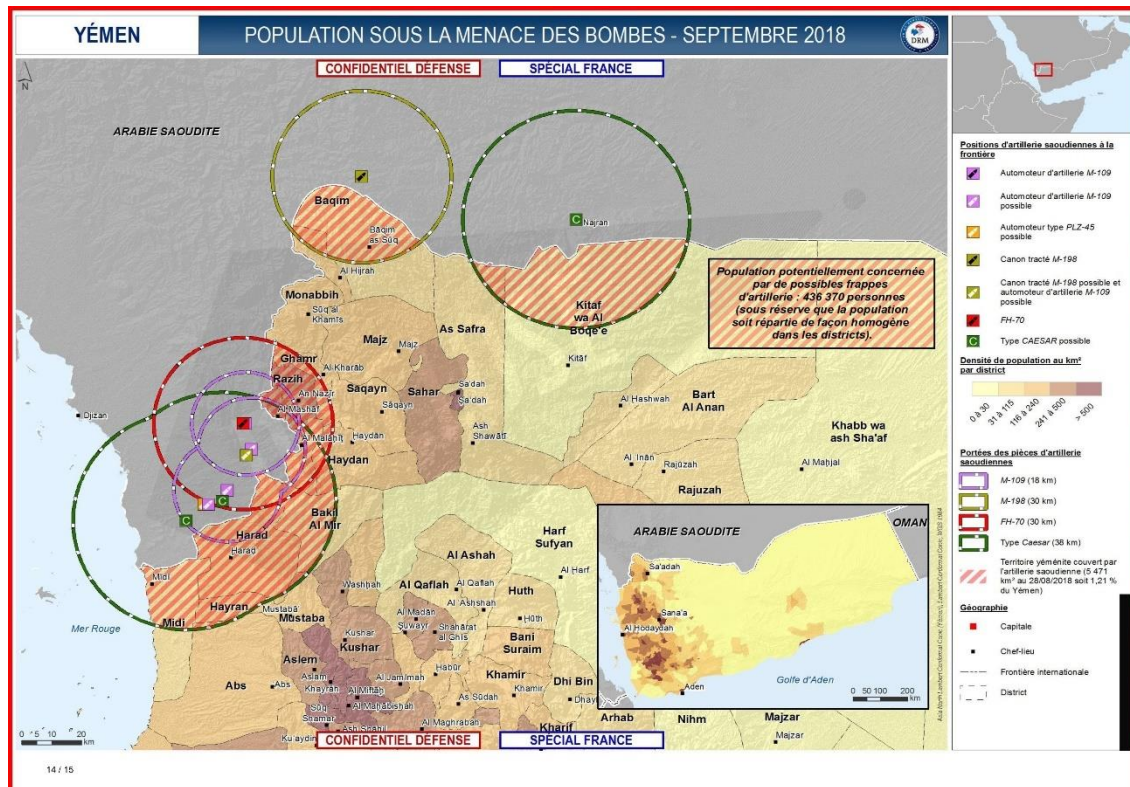
Establert aquest escenari, procedia a estudiar el desenvolupament del propi conflicte. Ja des d'estadis incipients de la guerra, el Iemen s'ha demostrat com el nínxol de mercat perfecte per a la indústria francesa, establint-se (altre vegada) una sinèrgia total amb els interessos estratègics de l'Estat francès. Aquesta combinació d'interessos permetia alhora el manteniment de relacions diplomàtiques amb un històric soci estratègic clau per al control de la regió d'Orient Mitjà, i assegurar una sortida la producció armamentista francesa. En aquest sentit és evident que la participació francesa en el conflicte ha tingut conseqüències desastroses a nivell humanitari. El més rellevant aquí, i sense entrar a debatre sobre la possibilitat/viabilitat de la pau sota les actuals condicions de (re)producció, és com l'Estat francès s'ha mantingut impassible davant una comunitat internacional que semblava avançar cap als seus propis límits institucionals, i declarava un embargament d'armes a Aràbia Saudita encapçalat per Alemanya l'any 2016 en motiu de la guerra²². Així, els dos principals productors europeus, Regne Unit i França, marquen les distàncies amb la resta de la Unió per un clar conflicte d'interessos, i en front una comunitat internacional plenament conscient de la gravetat de la situació en territori iemenita. En el cas de França, més enllà de la passivitat enfront aquesta acció, inclús tractant de silenciar als periodistes implicats en les investigacions dels crims de guerra comesos amb material francès.

Aquesta mateixa clivella també s'ha vist traslladada a Nacions Unides, màxim representant institucional de la comunitat internacional, i més concretament a l'òrgan encarregat de mantenir la pau i harmonia entre els seus membres, el Consell de Seguretat. On des de l'esclat del conflicte el 2015, quan les possibilitats dels esforços mediadors ja s'havien vist fortament reduïdes, l'activitat política del Consell ha travessat un procés de securitització i posició partidista a través de la

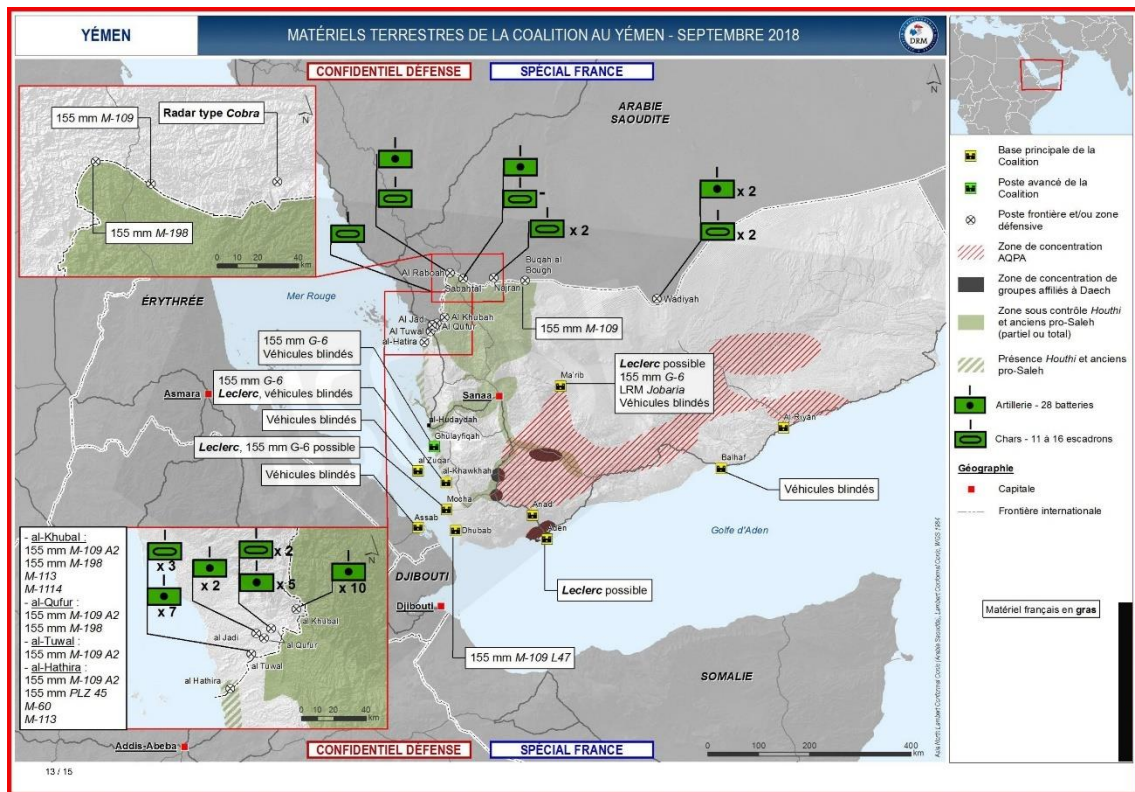
²² Recentment la mateixa Alemanya i altres països rellevants en la indústria armamentista com Itàlia han decidit aixecar l'embargament i reprendre les negociacions amb Aràbia Saudita. L'ús del terme "límit" no és fortuït.

influència que han exercit les fructuoses i properes relacions que han mantingut membres permanents amb les parts implicades. Tot resultant en un enviat especial orfe d'un mandat fort que el recolzés, incapaç d'exercir un rol de mediació entre les parts, i deixant altre vegada en evidència al màxim responsable de la seguretat internacional, pres per enèsima vegada pels interessos nacionals i incapaç d'exercir les seves funcions de forma adequada.

Annex

Canons CAESAR utilitzats a la frontera entre Aràbia Saudita i Iemen (fer clic per veure)

Tancs Leclerc desplegats a Hodeida (fer clic per veure)

Bibliografia

- ALTER-EU. (2011). *The missing millions – how the new lobby register needs to tackle the 'under-reporting' by industry lobby groups*.
- Amnesty International. (2022). Yemen: US-made weapon used in air strike that killed scores in escalation of Saudi-led coalition attacks. *Amnesty International*.
- Amnistía Internacional . (2019). *Francia: Documentos militares filtrados subrayan la necesidad de terminar con la afluencia de armas al conflicto de Yemen*. Recollit de Amnesty.org: <https://www.amnesty.org/es/latest/news/2019/04/france-leaked-military-documents-underscore-need-to-end-flow-of-arms-to-yemen-conflict/>
- Armed Conflict Location and Event Data Project. (2023). *Country Hub: Yemen*. Recollit de ACLED: <https://acleddata.com/middle-east/yemen/#:~:text=Yemen%20Conflict,-In%202015%2C%20a&text=ACLED%20estimates%20that%20more%20than,civilians%20killed%20in%20targeted%20attacks.>
- Arraf, S. (2017). *The war report 2017. The armed conflict in Yemen: a complicated mosaic*. Ginebra: The Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights.
- ASD Europe. (2024). *Members* . Recollit de ASD: <https://www.asd-europe.org/about-asd/all-our-members/>
- ATLM. (2024). *First Administrative Challenge launched by ASER against the Prime Minister of France*. Recollit de Arms Trade Litigation Monitor: <https://armstradelitigationmonitor.org/case/administrative-challenge-launched-by-aser-against-the-prime-minister-of-france/>
- Ballester, J. M. (2018). La guerra en Yemen: una crisis humanitaria desatendida. *Revista de Relaciones Internacionales de la UNAM*, 123-156.
- Béraud-Sudreau, L. (2020). *French Arms Exports. The Business of Sovereignty* . Abingdon: Routledge.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, 241-258.
- Campaign Against Arms Trade. (2023). *The war on Yemen's civilians*. Recollit de CAAT Web site: <https://caat.org.uk/homepage/stop-arming-saudi-arabia/the-war-on-yemens-civilians/>
- Castillo, J. (2021). Yemen: ecos de una guerra no contada. *Arteka*, 6-10.

- Cobo, I. F. (2017). Claves para entender el conflicto del Yemen. En I. E. Estratégicos, *Panorama geopolítico de los conflictos 2017* (págs. 161-180). Ministerio de Defensa.
- Consell de Seguretat. (2011). *Resolució 2014 (2011)*.
- Consell de Seguretat. (2014). Declaració de la Presidència del Consell de Seguretat. *S/PRST/2014/18*.
- Consell de Seguretat. (2015). Resolució 2204 (2015). *S/RES/2204 (2015)*.
- Corporate Europe Observatory. (2011). *Lobbying Warfare. The Arms Industry's Role in Building a Military Europe*. Brussel·les.
- Corporate Europe Observatory. (2017). *The Arms Industry Lobbying that is Shaping the EU's "defence" policy*.
- DeVore, M. R., & Weiss, M. (2014). Who's in the cockpit? The political economy of collaborative aircraft decisions. *Review of International Political Economy*, 497-533.
- ECCHR. (2022). *War crimes in Yemen: Complaint against French arms companies*. Recollit de ECCHR.eu: <https://www.ecchr.eu/en/case/yemen-arms-exports-france/>
- Fernández, A. (2022). Karl Marx y la lectura republicana de "El Capital". En ContraCultura, *Marx XXI. Contra la socialdemocracia* (págs. 59-85). Valencia: ContraCultura.
- Fortin, T. (2017). *How France Participates in the Yemen Conflict*. Recollit de Orient XXI: <https://orientxxi.info/magazine/how-france-participates-in-the-yemen-conflict,1997>
- Genieys, W. (2004). *Le choix des armes: Théories, acteurs et politiques*. Paris: CNRS Editions.
- Gill, L. (2022). *Fundamentos y límites del capitalismo*. Madrid: Instituto Marxista de Economía (IME).
- Giovachini, L. (2000). *L'armement français au XXème siècle. Une politique à l'épreuve de l'histoire*. Paris: Ellipses.
- Kolodziej, E. A. (1987). *Making and Marketing Arms: The French Experience*. Princeton: Princeton University Press.
- Kornblihtt, J. (13 / abril / 2013). *Programa 179 - Concentración y centralización de capital*. Recollit de Escuela de Cuadros: https://www.youtube.com/watch?v=GWYMOGcMQPw&ab_channel=EscueladeCuadros

- Lackner, H. (2020). The Role of the United Nations in the Yemen Crisis. En S. W. Day, & N. Brehony, *Global, Regional and Local Dynamics in the Yemen Crisis* (págs. 15-33). Palgrave Mcmillan, Cham.
- Lavrilleux, A. (2022). *Armamento. La guerra en Yemen se fabrica en Francia*. Recollit de OrientXXI: <https://orientxxi.info/magazine/armamento-la-guerra-en-yemen-se-fabrica-en-francia,5918>
- Lewin, L. C. (1967). *Report from Iron Mountain. On the Possibility and Desirability of Peace*. New York: Dell Publishing.
- LobbyFacts.eu. (2022). *LobbyFacts Database*. Recollit de LobbyFacts.eu: <https://www.lobbyfacts.eu/>
- Luehmann, M. (2011). *Lobbying Warfare. The arms industry's role in building a military europe*. Brussel·les: Corporate Europe Observatory.
- Made in France. (2019). *Yemen Papers*. Recollit de Made in France NGO: <https://made-in-france.disclose.ngo/en/chapter/yemen-papers>
- Marx, K. (1985). *El 18 brumario de Luis Bonaparte*. Madrid: Sarpe.
- Marx, K., & Engels, F. (2014). *La ideologia alemana*. Madrid: Akal.
- Mattick, P. (2014). *Crisis económica y teorías de las crisis. Un ensayo sobre Marx y la "ciencia económica"*. Madrid: MAIA Ediciones.
- Ministère Des Armees. (2023). *Rapport au Parlement*.
- Muller, P. (1989). *Airbus ou l'ambition européenne. Logique d'Etat, logique de marché*. Paris: L'Hartmattan.
- Murray, P. (2018). Capital, a revolutionary social form. En M. Vidal, & e. al, *The Oxford Handbook of Karl Marx* (págs. 211-230). Oxford: Oxford Handbooks.
- OSESGY. (2019). *A year after the Stockholm Agreement: Where are we now?* Recollit de de Office of the Special Envoy of the Secretary General for Yemen: <https://osesgy.unmissions.org/year-after-stockholm-agreement-where-are-we-now>
- Pérez, M. T. (2021). Las Naciones Unidas frente a una década de conflicto e impunidad en Yemen. *Anuario Español de Derecho Internacional*, 353-378.
- Perlo-Freeman, S. (2018). Arms, corruption, and the state: Understanding the role of arms trade. *The economics of peace and security journal*, 37-47.
- Piqueras, A. (2022). *De la decadencia de la política en el capitalismo terminal*. Madrid: El Viejo Topo.

- Piqueras, A. (2022). *Razones y pasos de una guerra sin fin (o de la guerra del fin)*.
- Rufanges, J. C. (2016). The Arms Industry Lobby in Europe. *American Behavioral Scientist*, 305-320.
- Ruiz, P. C. (2021). La crisis del capital. En G. Gallardo, M. Aguiriano, & J. V, *Marx XII. Un marxismo para el siglo XXI* (págs. 11-22). ContraCultura.
- Schumpeter, J. (1943). *Capitalism, Socialism & Democracy*. London: Routledge.
- Serfati, C. (1992). Le méso-système de l'armement et son impact sur le système productif de la France. *Ares*, 51-84.
- Serfati, C. (1995). *Production d'armes, croissance et innovation*. Paris: Economica.
- Serfati, C. (2001). The adaptability of the french armaments industry in an era of globalization. *Industry and Innovation*, 221-239.
- Sherpa. (2022). *Aiding and abetting war crimes in Yemen: Criminal complaint submitted against French arms companies*. Recollit de Sherpa.org: <https://www.asso-sherpa.org/aiding-and-abetting-war-crimes-in-yemen-criminal-complaint-submitted-against-french-arms-companies>
- SIPRI. (2022). *The SIPRI Top 100 arms-producing and military services companies in the world, 2022*. Recollit de Stockholm International Peace Research Institute: <https://www.sipri.org/visualizations/2023/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-world-2022>
- Slijper, F. (2013). *Armas, deuda y corrupción*. Centre Delàs Estudis per la Pau.
- Stockholm International Peace Research Institute. (2023). *SIPRI Arms Transfer Database*. Recollit de SIPRI: <https://www.sipri.org/databases/armstransfers>
- Stockholm International Peace Research Institute. (2024). *Trends in International Arms Transfers, 2023*.
- Tirado, A. (19 de desembre de 2023). #72dies02 "Guerra a la guerra". Recollit de Horitzó: https://www.youtube.com/watch?v=PPtrdo--Gf8&t=3s&ab_channel=Horitz%C3%B3
- Turner, C. (2022). International Law and the Securitisation of Peacemaking: On Chapter VII, the Security Council and the Mediation Mandate in Yemen. *Journal of Conflict & Security Law*, 161-186.
- U.S Department of State. (2022). *2022 Report on International Religious Freedom: Yemen*.
- Unió Europea. (2024). *Registre de Transparència*. Recollit de Unió Europea: <http://www.alter-eu.org/sites/default/fi>

United Nations. (2022). *UN Yemen 2022. Contry results report*.

Uppsala Conflict Data Program. (2024). *Number of conflicts, 1975-2022*. Recollit de UCDP.

Vranken, B. (2017). *Securing profits. How the arms lobby is hijacking Europe's defence policy*. Vredesactie.

Yemen Data Project. (2024). *Yemen Data Project Database*. Recollit de Yemen Data Project: <https://yemendataproject.org/data.html>

Zardoya, R. (2023). ¿Qué es el pensamiento? En R. V. Plana, *La dialéctica* (págs. 195-205). Madrid: DosCuadrados.